

УДК 373.2/3.091.2.014.3:005.336.2

*Рекомендовано до друку вченою радою Інституту післядипломної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 4 від 31 травня 2021 року)*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Войцехівський М. Ф., директор Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент;

Івашньова С. В., заступниця директора Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидатка педагогічних наук, доцентка;

Кочерга О. В., заступник директора Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент;

Гончаренко А. М., т. в. о. завідувачки кафедри дошкільної та початкової освіти Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидатка педагогічних наук, доцентка;

Дятленко Н. М., доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидатка психологічних наук, доцентка;

Меленець Л. І., доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидатка педагогічних наук.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Митник Олександр Якович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Карлінська Яніна Валеріївна, заступниця директора, викладачка Циклової комісії з педагогічної освіти Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидатка педагогічних наук.

Компетентнісне спрямування дошкільної та початкової освіти в умовах нової української школи: збірник матеріалів III Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., 15 грудня 2020 р. / Автори та упоряд.: М. Войцехівський, С. Івашньова, О. Кочерга, А. Гончаренко, Н. Дятленко, Л. Меленець (електронне видання). Київ : ІПО КУБГ, 2020. 285 с.

До збірника ввійшли тези та статті учасників III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «**Компетентнісне спрямування дошкільної та початкової освіти в умовах нової української школи**». У роботах розглянуто питання, пов'язані з різними аспектами, напрямками і підходами, що поєднуються спільною основою компетентнісно орієнтованої освіти. Осмислення концептуальних основ такого підходу, внесок у розробку теорії та методик, питання усвідомлення специфіки діяльності системи освіти та суб'єктів освітнього процесу були предметом обговорення Інтернет-конференції. Позиції авторів є результатом екстраполяції, аналізу інформації та досвіду про стан розробки й впровадження компетентнісної ідеї.

Збірник адресовано науково-педагогічним, науковим працівникам, докторантам, аспірантам, студентам, педагогам-практикам і всім, хто цікавиться питанням розвитку дошкільної та початкової освіти в умовах нової української школи на компетентнісних засадах.

УДК 373.2/3.091.2.014.3:005.336.2

За зміст публікацій, достовірність інформації, цитат, покликань на літературні джерела відповідальність несуть автори.

© Інститут післядипломної освіти КУБГ, 2020

© Войцехівський М., Івашньова С., Кочерга О., Гончаренко А., Дятленко Н., Меленець Л.
(автори-упорядники), 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	7
1. Осмислення проблеми життєвої компетентності в першій третині XXI століття	
Гагаріна Наталія Павлівна, Скуренко Світлана Леонідівна Дослідження якості дошкільної освіти з використанням міжнародного інструменту оцінювання ECERS.....	9
Кочерга Олександр Васильович Психологічні чинники в формуванні життєвої компетентності.....	16
Мариновська Оксана Яківна Діагностичний інструментарій визначення рівня сформованості ключових компетентностей учнів.....	18
Матяшук Валентина Петрівна Виклики, що стоять на шляху впровадження компетентнісних підходів в Новій Українській Школі першої третини XXI століття.....	22
Подліняєва Оксана Олександрівна Розвиток медіакомпетентності учасників освітнього процесу на прикладі соціальних мереж.....	28
Тіхонова Наталія Георгіївна, Іванова Світлана Григорівна Налагодження партнерських відносин вчителя з батьками як умова формування життєвих компетентностей молодших школярів.....	37
2. Формула НУШ: реалізація за ключовими компонентами	
Бодунова Наталія Анатоліївна Дитиноцентризм як один із базових компонентів формули НУШ.....	42
Говоруха Людмила Петрівна НУШ як платформа для розвитку навчально-пізнавальної діяльності учнів початкової школи.....	45
Дроботько Ірина Дмитрівна Психолого-педагогічний супровід навчально-пізнавальної діяльності учнів першого класу.....	47
Дудар Лілія Миколаївна Лепбук – педагогічна ідея для колективної роботи, що не закінчується після дзвінка.....	51
Кириленко Ольга Сергіївна Умови формування навичок 4К на уроках читання в НУШ.....	53
Ковальська Тетяна Григорівна Розвиток творчих здібностей учнів початкової школи шляхом впровадження LEGO-технології.....	58
Колесник Лілія Вікторівна Секрети логічного міркування на уроках у початковій школі.....	61
Кондратова Вікторія Вадимівна Вплив образотворчої діяльності на емоційний стан молодшого школяра.....	64
Копійка Людмила Петрівна Розвиток дослідницьких компетентностей учнів початкової школи в умовах навчання у НУШ.....	72
Котелянець Наталка Валеріївна Формування технологічної культури учнів початкової школи.....	75

Кравченко Ірина Миколаївна <i>Соціально-емоційне та етичне навчання як платформа для розвитку емоційного інтелекту учнів початкових класів на уроках читання в умовах НУШ.....</i>	79
Кравчук Лариса Володимирівна <i>Читання з розумінням як складова читацької компетентності молодшого школяра.....</i>	87
Лазебний-Чоловський Дмитро Миколайович <i>Сучасні методи та засоби організації уроку фізичної культури за стандартами НУШ.....</i>	89
Любимова-Лисиця Марина Валеріївна <i>Музично-ритмічне тіловиховання учнів початкових класів на уроці фізичної культури.....</i>	92
Найдьон Катерина Валеріївна <i>Практичний аспект формування мотивації учнів молодшого шкільного віку до читання в умовах НУШ.....</i>	94
Нетеса Людмила Василівна <i>Розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи.....</i>	98
Третяк Ольга Петрівна <i>НУШ як платформа формування моральних цінностей у молодших школярів.....</i>	102
Чернецька Олена Георгіївна <i>Формування просторових уявлень молодших школярів у процесі організації навчання в Новій українській школі.....</i>	106
Щербина Вікторія Миколаївна <i>Активізація пізнавальної активності молодших школярів: п'ять Великих історій Монтесорі.....</i>	111
Юстенюк Олена Сергіївна <i>Вивчення творчості В.О.Сухомлинського в контексті НУШ на уроках з «Літературного читання» в початковій школі.....</i>	114
Янковська Інна Миколаївна, Латиш Олеся Олегівна <i>Психолого-педагогічні аспекти формування творчих умінь молодших школярів засобами образотворчого мистецтва.....</i>	116
Янковська Інна Миколаївна, Прохоренко Юлія Леонідівна <i>Формування компетентностей молодших школярів у мистецькій освітній галузі.....</i>	121
3. «Канва» компетентнісного підходу в розвитку дитини дошкільного віку: розмаїття та варіативність	
Горська Олена Олександрівна <i>Монологічна компетенція дошкільників як показник мовленнєвої готовності до навчання в школі.....</i>	125
Діхтієвська Тетяна Олександрівна <i>Співпраця закладу дошкільної освіти та НУШ у національно-патріотичному вихованні дітей.....</i>	129
Дятленко Наталія Михайлівна <i>Компетентнісний підхід: можливості для змін у дошкільлі.....</i>	131
Іваненко Марія Сергіївна, Іваненко Марта Елеонора Сергіївна <i>Вікові особливості музичного розвитку дитини дошкільного віку.....</i>	134
Кіндей Леся Григорівна <i>Елементи ТРВЗ-педагогіки в мовленнєвому розвитку дітей дошкільного віку.....</i>	137

Ковтун Єлизавета Федорівна <i>Інтегрований підхід у процесі формування медійних та інформаційних навичок дітей дошкільного віку</i>	144
Мартін Аліна Миколаївна <i>Наступність формування природознавчої компетентності між дошкільною і початковою освітою у процесі фенологічних спостережень</i>	149
Нікітіна Олена Олександрівна <i>Розвиток критичного мислення старших дошкільників на заняттях з логіко-математичного розвитку</i>	152
Пазюк Світлана Андріївна <i>Наступність у формуванні екологічної грамотності дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку: компетентнісний підхід</i>	158
Сабол Діана Михайлівна <i>Розвиток емоційного інтелекту в дітей дошкільного віку</i>	160
Смольникова Галина Валентинівна <i>Адаптація дітей раннього віку до дошкільного закладу в умовах пандемії</i>	163
Теряєва Лариса Анатоліївна, Потапко Юлія Віталіївна <i>Формування вокально-хорових навичок у дітей дошкільного віку</i>	167
Шелестова Людмила Володимирівна <i>Картина світу та її формування у дошкільників засобами живопису</i>	170
Шило Юлія Василівна <i>Використання мнемотехніки в роботі з дошкільниками</i>	173
4. Нові можливості творчої самореалізації та самовдосконалення педагога в умовах освітньої реформи	
Байдак Ірина Антонівна <i>Потреба педагога в навчанні протягом кар'єри як безпечний гарант його професійного становлення</i>	177
Врадій Катерина Миколаївна <i>Відкриті освітні ресурси та можливості самовдосконалення професійної підготовки сучасного педагога</i>	180
Врадій Катерина Миколаївна, Зінакова Каріна Олексіївна <i>Реалізація педагогічної спадщини М.Монтессорі в професійній підготовці вихователя закладу дошкільної освіти</i>	182
Гончаренко Алла Миколаївна <i>Самоосвіта педагога як фактор реалізації змісту програми “Я-КИЯНИН”</i>	187
Кифенко Анна Миколаївна, Міщенко Зінаїда Іванівна <i>Робота над ансамблем в навчальному хоровому колективі</i>	189
Котелянець Юлія Сергіївна <i>Організація професійної підготовки майбутнього вихователя до формування творчості дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції мовленнєвої та конструктивної діяльності</i>	191
Лигоміна Тетяна Анатоліївна <i>Формування професійного іміджу практичного психолога закладу освіти як засіб самовдосконалення фахівця</i>	195
Лютко Оксана Михайлівна <i>Оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників ЗДО у контексті інституційного аудиту</i>	197

НАСТУПНІСТЬ У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО І МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ: КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД

Пазюк Світлана Андріївна, викладачка кафедри дошкільної та початкової освіти ІПО
Київського університету імені Бориса Грінченка

Анотація. У представлених тезах розкрито теоретичні аспекти реалізації наступності у формуванні екологічної грамотності дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку.

Ключові слова: екологія, екологічна грамотність, екологічна культура, природа, здоров'я, наступність.

Вперше термін «екологія» був застосований німецьким біологом Ернстом Геккелем у 1866 році в книзі «Загальна морфологія організмів». Автор книги визначав науку, що вивчає взаємодії рослин, тварин, грибів, мікроорганізмів і вірусів між собою та з довкіллям. Сам термін створений від двох коренів: дав.-гр. *οἶκος* – житло, оселище, будинок, майно і *λόγος* – поняття, вчення, наука. Про яке житло говориться? Здогадалися? Так. Про нашу планету. Тому, коли ми говоримо про бережливе ставлення до природи, маємо на увазі бережливе ставлення до планети: вона є єдиним і головним оселищем, будинком, в якому людина може існувати.

Людина – не хазяїн, а частинка живої природи, яка живе серед природи і бере з неї все необхідне для життя: повітря, воду, продукти харчування, одяг, корисні копалини, використовує природні ресурси для отримання предметів побуту. Від стану навколишнього середовища залежить і стан нашого здоров'я. Чим більше відходів ми викидаємо у довкілля, тим більше мікробів, чим більше сміття, тим більше хвороб. Крім того, склад і чистота питної води мають свій вплив на здоров'я людини: забруднена вода рештками виробництва може стати причиною багатьох захворювань. Отже, пам'ятаємо, що від здоров'я природи залежить здоров'я людини.

Сучасна екологія – складна багатогранна наука, основою якої є біогеографічні знання, яка поєднує всі природничі, точні, гуманітарні і соціальні науки з метою пошуків шляхів оптимального розвитку людства та вироблення нових методів збереження біосфери планети. Так, загальна екологія вивчає фундаментальні проблеми структурно-функціональної організації екосистем. Розділами спеціальної екології є екологія тварин, рослин, грибів, мікроорганізмів, ґрунтів, ґрунтова зоологія, екологічна паразитологія, ландшафтна екологія, екологія водних екосистем (гідробіологія), екологія наземних екосистем, степове лісознавство, екологія людини, острівна екологія тощо. Змістом прикладної екології є різні аспекти дії чинників довкілля на біосистеми, вона спрямована на розв'язання практичних питань: сільськогосподарська екологія, заповідна справа, наукові основи охорони навколишнього середовища: охорона і раціональне використання природних ресурсів, геоекотологія, соціальна екологія (взаємодія соціуму та природи), техноекотологія (техногенні фактори впливу довкілля).

У Концепції екологічної освіти України зазначено, що основи екологічного мислення закладаються в дитини в сім'ї: це виховання любові, чуйності, доброзичливості до об'єктів природи, потреби в спілкуванні з природою, уміння

спостерігати й відчувати її красу й гармонію, культури поведінки, відповідальності за свої вчинки в природі, формування здатності піклуватися про природні об'єкти та своє здоров'я.

Найпершим суспільним середовищем для дитини стає заклад дошкільної освіти, метою якого є забезпечення гармонійного розвитку особистості дитини, її фізичного і психічного здоров'я, виховання ціннісного ставлення до природного й соціального довкілля, увага приділяється поведінковому та практичному аспектам ставлення дітей до природи. У дошкільників тільки формується компетентність щодо взаємодії з природою, вони ще не володіють ними в достатній мірі. Проте саме у цей віковий період засвоюються зразки екологічно доцільної поведінки. Тому так важливо вихователям ЗДО та вчителям початкових класів взаємодіяти щодо організації педагогічного супроводу в визначенні методів формування екологічної грамотності дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку (спостереження в природі, прогулянки, дидактичні вправи та ігри, піклування дитини про рослини, тварин як в закладах, так і в домашніх умовах.

У дошкільному віці починаються, а у молодшому шкільному віці продовжуються формуватися екологічна грамотність дітей (компетентність у сфері екології та здорового життя, усвідомлення власної відповідальності за стан навколишнього середовища, дотримання здорового способу життя, раціональне використання природних ресурсів задля збереження природи та здоров'я людини), екологічна культура (сукупність певних дій, технологій освоєння людиною природи, які забезпечують рівновагу в системі «людина–довкілля» з позиції нової парадигми – біоцентризму), екологічно доцільна поведінка (дії та вчинки дитини, які свідчать про здатність прийняти на себе відповідальність за стан природного довкілля в межах середовища життєдіяльності й вікових можливостей).

В усіх нормативно-правових та програмових документах про освіту зазначено: здоров'я – головна цінність людини.

Наприклад, Базовий компонент дошкільної освіти в освітній лінії «Особистість дитини» передбачає виховання в дитини позитивного ставлення до своєї зовнішності, формування основних фізичних якостей, рухових умінь, культурно-гігієнічних, оздоровчих навичок та навичок безпечної життєдіяльності. Освітня лінія «Дитина у природному довкіллі» у результатах освітньої роботи зазначає, що дошкільник розуміє значення води, повітря, поживних речовин для життя рослин, тварин, життєдіяльності людей, усвідомлює себе частиною великого світу природи, знає про залежність власного здоров'я, настрою, активності від стану природи.

Державний стандарт початкової освіти визначає метою початкової освіти «всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості». Реалізація мети початкової освіти ґрунтується на ціннісних орієнтирах. У межах порушеної проблематики значний інтерес викликають такі позиції, як міцне здоров'я та добробут, яких можливо досягти шляхом формування здорового способу життя і створення умов для гармонійного фізичного та психоемоційного розвитку, збереження навколишнього світу.

Серед 11-ти ключових компетентностей, що мають бути сформованими в учнів початкової школи, вагомими є екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил

природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів із розумінням важливості збереження природи для сталого розвитку суспільства; громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя.

Отже, на наш погляд, наступність у розвитку дитини на рівні дошкільної і початкової освіти має дотримуватися саме в питанні формування та зміцнення здоров'я дітей і сприйнятті природи, ставленні до неї не тільки з позицій аналізу, спостереження, дослідження, експериментування. Треба пам'ятати слова Максима Рильського: «Любімо, шануймо, бережімо природу, вічне джерело нашого життя і нашої творчості! Вона нам стократ більше віддасть, ніж ми можемо їй дати» [2].

Питання здоров'язбереження дітей та виховання екологічної грамотності мають посідати пріоритетні місця в роботі з дітьми старшого дошкільного та молодшого шкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Наук. кер.: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. — К.: Видавництво, 2012. – 26 с.
2. Все для людини і завжди з людиною... (до 125-річчя з дня народження Максима Рильського). URL: <http://nubip.edu.ua/node/72888>
3. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/> (дата звернення 25.11.2020)
4. Екологічна грамотність і здорове життя: турбота про майбутні покоління. URL: <https://naurok.com.ua/post/ekologichna-gramotnist-i-zdorove-zhittya-turbota-pro-maybutni-pokolinnya> (дата звернення 25.11.2020)
5. Екологічна культура. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=18680 (дата звернення 28.11.2020)
6. «Здоров'я природи – здоров'я людини»: а ви турбуєтесь про довкілля?» URL: <https://m.mynizhyn.com/news/misto-i-region/11689-zdorovja-prirodi-zdorovja-lyudini-a-vi-turbuetes-pro-dovkillja.html> (дата звернення 25.11.2020)

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сабол Діана Михайлівна, доцентка кафедри освітнього лідерства ІПО Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидатка психологічних наук

Анотація. У матеріалах тез приділяється увага важливості розвитку в дітей емоційного інтелекту. Висвітлено методи та прийоми формування емоційного інтелекту в дошкільників. Наводяться приклади методики, що сприяють в опануванні своїми емоціями.

Ключові слова: емоційний інтелект; емоційний стан, когнітивна сфера, фізіологічна сфера; дошкільник; педагоги; методика; арт-терапія; казко-терапія.